

Académie Européenne de Médecine de Réadaptation

Eiropas Rehabilitācijas medicīnas akadēmija

Sadarbībā ar Eiropas Fizikālās un rehabilitācijas medicīnas biedrību

FIZIKĀLĀS UN REHABILITĀCIJAS MEDICĪNAS DILEMMAS

Dilemmu izspēļu uzdevumu grāmata

Redaktors Henk J. Stam

© Eiropas Rehabilitācijas medicīnas akadēmija

Projektu finansē *Merz Pharma Benelux BV* ar neierobežotu grantu

**Tulkojums īstenots pēc Latvijas Fizioterapeitu asociācijas
Ētikas komitejas iniciatīvas.**

**© Elīna Valdmāne, Ģirts Vikmanis, Ilze Gaile, Katrīna Anete Krapse, Laura Prikule,
Natalja Jaļčika, Sindija Samohvalova, Ūva Ozolniece, tulkojums latviešu valodā, 2023**

**Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Profesionālā maģistra studiju programmas
“Rakstiskā tulkošana” studenti**

Redaktori: Ilze Gaile, Viesturs Mušperts

Ievads	1
Kā izmantot šo uzdevumu grāmatu?	2
Parkinsona slimības pacients iemīļējies medmāsā	3
Insulta pacienta ļaundabīgā audzēja ārstēšana pārklājas ar rehabilitācijas programmu	5
Pacients ar traumatisku smadzeņu bojājumu atsakās no autovadītāja prasmju pārbaudes	7
Nelabvēlīga prognoze staigāšanai cilvēkam ar MS	9
Pacienta minimālā samaņas stāvoklī uzņemšana stacionārajā rehabilitācijā	11
Narkotiku kontrabanda spieķī	13
Elektroterapija radījusi apdegumu	15
Agresīvs pacients pieprasa, lai viņu ārstē fizioterapeite	17
Bērns ar skoliozi saņem nepareizu informāciju un ārstēšanu	19
Vai jūs uzņemt pacientu ar hroniskām sāpēm muguras lejasdaļā rehabilitācijai stacionārā?	21
Kā jūs lemtu par pacienta ar hroniskām sāpēm muguras lejasdaļā uzņemšanu?	23
Kā informēt pacientu par lēmumu neuzņemt viņu rehabilitācijai?	25
Būtiskas negaidītas atšķirības starp īstermiņa un ilgtermiņa ietekmi nejaušinātā kontrolētā pētījumā	27
Pēc publicēšanas statistikā atklāta kļūda (iepriekšējās dilemmas turpinājums)	29
Paciente ar galvas smadzeņu toksoplazmozi	31
Marihuānas lietošana medicīniskos nolūkos	33
Pacients jūtas diskriminēts, jo viņu aprūpē ārsts, kurš strādā uz pusslodzi	35
Pacients pieprasa abpusēju kāju amputāciju zem ceļa locītavas	37
Starptarbinieku un rezidentu pastāv romantiskas attiecības	39
Leikocītu skaits norāda uz nopietnu saslimšanu	41
Ramadāns pārklājas ar rehabilitācijas programmu	43
Pacients, kas staigā vienīgi mājas apstākļos, pieprasa dārgu ceļa locītavas protēzi	45
Pacients, kas staigā vienīgi mājas apstākļos, pieprasa dārgu ceļa locītavas protēzi (2)	47
Lai paātrinātu uzņemšanu nodaļā, tiek piedāvāti ziedi	49
Botulīna toksīns paraolimpietei	51
Botulīna toksīns futbolistei-amatierei ar CT	53
Pētniecisko darbu līdzautorība	55
Pētniecisko darbu līdzautorība (2)	57
Pētījuma datu kopīgošana ar pieredzējušāko kolēģi	59
Ceļa locītavas artrīta ārstēšana ar neefektīvu fizikālo terapiju	61
Dejotāja ratiņkrēslā bez medicīniskas diagnozes	63
Kam pieder ceļa locītavas protēzes reģistrētie darbības dati?	65

Kolēģis mājās lieto marihuānu.....	67
Alkohola atkarība un lietošana darba laikā.....	69
Nodaļas vadītājs uzzina, ka darbinieks lieto kokaīnu	71
Pacienta ar sliktu funkcionālo prognozi uzņemšana nodaļā	73
Pacients jūs šantažē, lai iegūtu FES.....	75
Romantiskas jūtas starp ārstu un pacientu	77
Komplikācija pēc fenola injekcijas.....	79
Lēmums par botulīna toksīna piegādātāju	81
Pacientes dēls plāno teroristu uzbrukumu.....	83
Paciente ziņo par seksuālu vardarbību no vīra puses.....	85
Pacients ar sāpēm muguras lejasdaļā pieprasa operāciju	87
Raksta recenzēšanas laikā radies interešu konflikts.....	89
Policija pieprasa informāciju par pacientu, pret kuru ir izvirzītas apsūdzības	91
Šķirtu vecāku domstarpības par bērna ārstēšanu	93
Pacients neierodas uz vizītēm	95
Pacients ar muguras smadzeņu bojājumu nomirst no plaušu embolijas	97
Pacients atsakās ārstēties pie rezidenta	99
Vecāki meklē nedziedināma vēža ārstēšanas iespējas ASV	101
Vecāki meklē nedziedināma vēža ārstēšanas iespējas ASV (2)	103
Pacients sūdzas par jūsu kolēģi.....	105
Stjuarte lidojuma laikā lūdz medicīnisko palīdzību.....	107
Izziņa slimības lapas izsniegšanai.....	109
Pacienta ar īsu paredzamo mūža ilgumu uzņemšana.....	111
Finanšu direktors iesaistās pacientu uzņemšanā nodaļā	113
Vīramātes uzņemšana nodaļā.....	115
Reliģisku iemeslu dēļ studentes lūdz atsevišķas telpas.....	117
Kolēģis izraksta nepareizos medikamentus	119
Vai piedāvāsi darbu politiskam aktīvistam?	121
Viedtālruna neatļauta lietošana eksāmena laikā	123
Vīrs savai sievai pieprasa ārstu sievieti	125
Kases pārvaldnieks fonda naudu tērē personīgām vajadzībām.....	127
Kandidātiem, iespējams, ir bijusi piekļuve eksāmena jautājumiem	129
Jūsu kolēģis un labs draugs ir nodarbojies ar plaģiātismu.....	131
Iespējama krāpniecība Eiropas līmeņa eksaminācijas laikā	133
Rezidente pirmo reizi ņem slimības lapu, jo viņas bērns ir saslimis	135

Rezidente trešo reizi ņem slimības lapu, jo viņas bērns ir saslimis	137
Pretēji jūsu ieteikumam bērnam ir veikta operācija.....	139
Jums ir iepriekšējas zināšanas par pacientu, kuru jums jāizvērtē gala eksāmenā.....	141
Darba intervija sievietei, kurai iestājusies grūtniecība	143
Mūža beigu jautājumi no pacienta ar muguras smadzeņu bojājumu	145
Pacients ar muguras smadzeņu bojājumu plāno pašnāvību	147

Ievads

Medicīniskās, ētiskās un morālās dilemmas ir bieži sastopamas visās medicīnas jomās, tostarp fizikālajā un rehabilitācijas medicīnā (FRM).

Tomēr rezidentu apmācībā vai FRM speciālistu tālākizglītībā šīm dilemmām netiek pievērsta pienācīga uzmanība.

Eiropas Rehabilitācijas medicīnas akadēmija (ERMA) uzskata, ka morāles un ētikas jautājumi ir nozīmīgs aspekts tās lomai starptautiskajā FRM attīstībā.

Tāpēc ERMA ir uzņēmusies iniciatīvu izdot uzdevumu grāmatu, kurā aplūkotas dažādas klīniskās, ētiskās un pētniecības dilemmas.

Mēs ticam, ka šī iniciatīva veicinās labāku izpratni par dilemmām, ar kurām FRM jomā saskaramies ik dienas.

Šanti Mikaelis [*Xanthi Michael*]

Eiropas Rehabilitācijas medicīnas akadēmijas prezidents

Kā izmantot šo uzdevumu grāmatu?

Svarīgākais dilemmu izspēļu noteikums — tai nav noteikumu. Šo grāmatu varat izmantot pēc saviem ieskatiem. Vēlaties tikai izlasīt un apdomāt vienu vai divas dilemmas pirms gulētiešanas? Droši!

Vēlaties to izmantot mācību programmā studentiem vai rezidentiem? Uz priekšu! Iespējams, efektīvākais veids ir apspriest vienu vai divas dilemmas kādā tikšanās reizē, piemēram, komandas sapulcē, diskusiju klubā vai citā izglītojošā pasākumā. Tas prasīs tikai nieka 10 minūtes.

Izdaliet šo grāmatu dalībniekiem un aiciniet viņus izlasīt konkrētu dilemmu. Ļaujiet viņiem apdomāt jautājumu “Ko jūs darītu?” un piedāvātās atbildes.

Kad viņi ir izlēmuši, palūdziet viņiem izvēlēties vienu no atbildēm (A, B, C, D) un atvērt attiecīgo lappusi grāmatas beigās.

Tagad jums ir pārskats par dalībnieku viedokļiem, un jūs izvēlaties kādu no viņiem, lai paskaidrotu savu izvēli. Pēc tam aiciniet citu dalībnieku ar citu atbildi sniegt savus argumentus par to, “ko viņš/viņa darītu”.

Ir svarīgi veikt viedokļu apmaiņu un apspriest visas izvēles. Dažos gadījumos grupa vienprātīgi pieņems labāko risinājumu.

Tomēr bieži vien būs vairāki varianti un dalībnieki viedokļi atšķirsies. Tā nav problēma. Personiskās, kultūras, reliģiskās un politiskās atšķirības veido mūsu ētisko un morālo DNS.

Dažādi viedokļi padara diskusiju interesantāku un auglīgāku.

Visās dilemmās, ja vien nav norādīts citādi, jūs esat FRM speciālists.

Šī uzdevumu grāmata tiks publicēta arī Eiropas Rehabilitācijas medicīnas akadēmijas (www.aerm.eu) un Eiropas Savienības Medicīnas speciālistu Fizikālās un rehabilitācijas medicīnas nodaļas un valdes (www.euro-prm.org) tīmekļa vietnē.

Izbaudiet FRM dilemmu izspēles.

Henk J.Stam

Redaktors

hendrikjanstam@gmail.com

Parkinsona slimības pacients iemīlējies medmāsā

Jūsu pacients ir ar Parkinsona slimību sirgstošs 62 gadus vecs ķirurgs, kurš pēc dopamīna agonistu lietošanas piedzīvo pilnīgu labbūtības sajūtu. Savās ikdienas aktivitātēs (ADL) un instrumentālajās ikdienas aktivitātēs (IADL) viņš ir pilnībā neatkarīgs, taču viņam ir izveidojusies kompulsīva uzvedība attiecībā uz seksu, kuras rezultātā viņš ir iemīlējies 29 gadus vecā medmāsā un šķiras no savas 59 gadus vecās sievas. Kad vīrieša laulība būs šķirta, pāris plāno apprecēties.

Jūsu zināt, ka vīrietim ir 75 % risks četrus līdz piecus gadus laikā ikdienas aktivitātēs kļūt atkarīgam no citiem, kā arī risks šajā pašā laikposmā attīstīties demencei.

Gados jaunā medmāsa lūdz jums padomu par viņas nākotni gadījumā, ja viņa apprecas ar cilvēku, kas sirgst ar Parkinsona slimību.¹

¹ Autore: Marija Gabriele Čeravolo [*Maria Gabrielle Ceravolo*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs atteiktos iejaukties sava pacienta privātajā dzīvē un atsauksieties uz profesionālo ētiku.
- B. Jūs ieteiktu viņai pārtraukt attiecības, cik ātri vien iespējams.
- C. Jūs sniegtu viņai vispārīgu funkcionālās prognozes pārskatu par cilvēkiem, kas sirgst ar Parkinsona slimību, bez atsaucē uz konkrēto gadījumu.
- D. Jūs nomierinātu viņu, sakot, ka katrs gadījums ir atšķirīgs, ka nākotne nav paredzama un svarīgākā ir mīlestība un savstarpēja uzticība.

Insulta pacienta ļaundabīgā audzēja ārstēšana pārklājas ar rehabilitācijas programmu

Jūsu pacients ir 53 gadus vecs vīrietis. Viņš dzīvo ģimenē dzīvoklī, nestrādā un pārmērīgi lieto alkoholu. Viņa vecāki ir cienījamā vecumā, dzīvo tālu, citu radnieku nav. Pirms sešām nedēļām ļaundabīga aklās zarnas audzēja dēļ viņam tika veikta operācija. Pirms četrām nedēļām viņš piedzīvoja išēmisku insultu. Pēcinsulta stāvokļa dēļ viņš tika uzņemts rehabilitācijas nodaļā: viņam bija kreisās puses hemiparēze, nespēja staigāt, nespēja par sevi parūpēties. Rehabilitācijas procesa rezultātā viņš šobrīd spēj izmantot ratiņkrēslu un staigāt starp līdztekām fizioterapijas telpā. Nav spējīgs parūpēties par sevi ārpus slimnīcas. Onkologs iesaka ķīmijterapiju no nākamā mēneša, divas reizes mēnesī. Onkologs var uzņemt pacientu terapijai tikai uz divām dienām, tomēr šajās dienās pacients nevar tikt uzņemts citā slimnīcā vai aprūpes nodaļā, jo valsts veselības apdrošināšana nesedz divus pakalpojumus vienlaicīgi. (Lai iegūtu viņam ilgtermiņa vietu aprūpes namā, nepieciešams vairāk laika, tas ir mēnešu jautājums.)²

² Autors: Fabors Fazekašs [*Fabor Fazekas*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs turpinātu rehabilitācijas programmu un atliktu onkoloģisko ārstēšanu.
- B. Jūs pārtrauktu rehabilitācijas programmu un nosūtītu pacientu uz aprūpes nodaļu.
- C. Jūs turpinātu rehabilitācijas programmu un ik pēc divām nedēļām uz divām dienām nosūtītu viņu uz onkoloģijas nodaļu, pēc tam atkal uzņemtu. Tas būtu papildu administratīvais slogs un gulta divas dienas stāvētu tukša.
- D. Jūs nosūtītu viņu uz mājām un pateiktu, lai pats sev nodrošina mājaprūpi.

Pacients ar traumatisku smadzeņu bojājumu atsakās no autovadītāja prasmju pārbaudes

Jūsu pacients ir 35 gadus vecs vīrietis ar traumatisku smadzeņu bojājumu.

Motorika atjaunojas labi, taču viņam ir nopietnas problēmas noturēt uzmanību un uzvedības izmaiņas. Viņš uzskata, ka spēj vadīt auto, un nevēlas doties uz klīniku, lai novērtētu savas braukšanas spējas.³

³ Autore: Helēna Burgere [*Helena Burger*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs aprunātos ar viņu un ieteiktu nevadīt auto līdz nākamajai ambulatorajai vizītei.
- B. Jūs aprunātos ar viņu un informētu atbildīgās iestādes, ka pagaidām viņš nav spējīgs vadīt auto.
- C. Aprunātos ar viņa radniekiem un lūgtu viņiem neļaut viņam braukt.
- D. Neko nedarītu, jo tas nav fizikālās un rehabilitācijas medicīnas speciālista pienākums.

Nelabvēlīga prognoze staigāšanai cilvēkam ar MS

Multiplās sklerozes pacients jautā par savu funkcionālo prognozi.

Balstoties uz prognostiskajiem rādītājiem, jūs zināt, ka prognoze par viņas spēju staigāt viena līdz divu gadu laikā ir nelabvēlīga.⁴

⁴ Autors: Gustāfs Lankhorsts [*Gustaaf Lankhorst*]

KO JŪS VIŅAI TEIKTU?

- A. Mazliet labvēlīgāku prognozi.
- B. Prognozi, par kuru liecina rādītāji.
- C. Mazliet nelabvēlīgāku prognozi.
- D. Ka jūs nezināt.

Pacienta minimālā sāmaņas stāvoklī uzņemšana stacionārajā rehabilitācijā

40 gadus vecu tumšādainu vīrieti, kurš pirms mēneša piedzīvojis smagu kreisās smadzeņu puslodes hemorāģisku insultu (saistītu ar smadzeņu stumbra kompresiju) un atrodas vājā sāmaņas stāvoklī, ierosina ievietot jūsu smadzeņu traumu nodaļā. Viņš ir migrants no Subsahāras valstīm, taču viņam ir apdrošināšana. Viņa ģimene dzīvo ārzemēs. Tuvākais radnieks ir brālēns, kurš dzīvo 200 km attālumā.⁵

⁵ Autors: Mauro Dzampolīni [*Mauro Zampolini*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Prognozes ir sliktas, nav izredžu viņu izrakstīt saprātīgā laikā, bet apdrošināšana garantēs labus papildu ienākumus nodaļai. Jūs viņu uzņemtū smadzeņu traumu nodaļā.
- B. Prognoze ir slikta: nav izredžu viņu izrakstīt saprātīgā laikā. Jūs atteiktu uzņemšanu, ierosinot uzņemšanu aprūpes namā.
- C. Jūs atteiktu uzņemšanu, jo ārzemju patients pēc iespējas ātrāk jāpārved atpakaļ uz mājām.
- D. Jūs uzņemtū pacientu, neraizējoties par administratīvajiem un prognostiskajiem faktoriem.

Narkotiku kontrabanda spieķī

40 gadus vecs vīrietis pirms 10 gadiem piedzīvojis traumatisku smadzeņu bojājumu, kura rezultātā viņam ir kreisās puses spastiska hemiplēģija un kognitīvie traucējumi — impulsivitāte un viegla eiforija. Ik pēc četriem mēnešiem viņš apmeklē jūsu klīniku, lai ārstētu savu spastisko roku ar botulīna toksīnu. Ar jums e-pastā sazināties viņa draugs. Jūsu pacients plāno ceļojumu uz Kolumbiju, lai savā spieķī kontrabandas ceļā ievestu narkotikas, un apgalvo, ka viņa ārsts (jūs) esot devis savu piekrišanu.⁶

⁶ Autore: Karlote Kīkensa [*Karlotte Kiekens*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Nedarītu neko, jo uzskatītu, ka tā nav jūsu problēma.
- B. Jūs atteiktos tikties ar pacientu un informētu slimnīcas galveno ārstu un juridisko nodaļu.
- C. Brīdinātu policiju, jo uzskatāt, ka viņš apdraud sevi un sabiedrību.
- D. Jūs uzaicinātu pacientu uz klīniku un pieprasītu paskaidrojumu. Izteiktu viņam brīdinājumu. Ja viņš īstenotu savu plānu vai tas atkārtotos nākotnē, jūs atteiktos viņu turpmāk uzņemt savā klīnikā.

Elektroterapija radījusi apdegumu

65 gadus veca pacienta sāpes muguras lejasdaļā tiek ārstētas ar masāžām, vingrošanu un elektroterapiju. Jūs apraugāt pacientu, jo viņš sūdzas par 2. pakāpes apdegumu jostas apvidū.⁷

⁷ Autors: Gijs Vanderstrētens [*Guy Vanderstraeten*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Teiktu pacientam, ka tās ir elektroterapijas sekas, un nosūtītu viņu pie plastikas ķirurga.
- B. Teiktu pacientam, ka brūce radusies fizioterapeita vainas dēļ, — viņš pacienta ārstēšanai izmantojis pārāk lielu strāvas intensitāti.
- C. Teiktu pacientam, lai nesatraucas par brūci, un nosūtītu viņu pie apdrošinātāja, lai saņemtu atlīdzību par šo komplikāciju.
- D. Lūgtu pacientu atgriezties pēc divām nedēļām, līdz tam nekādā veidā neārstējot sāpes muguras lejasdaļā.

Agresīvs pacients pieprasa, lai viņu ārstē fizioterapeite

Jūs nosūtāt savu pacientu (30 gadi, 1,98 m, 120 kg) pie savas nodaļas fizioterapeita, lai ārstēšanai veiktu vingrinājumus un masāžu. Jūs steidzami lūdz ierasties ārstniecības kabinetā, jo šis pacients izrāda nopietnu vārdisku un fizisku agresiju pret visiem terapeitiem nodaļā, kurā atrodas arī citi pacienti. Iemesls — pacients vēlas, lai viņu aprūpē fizioterapeite, nevis fizioterapeits.⁸

⁸ Autors: Gijs Vanderstrētens [*Guy Vanderstraeten*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs lūgtu pacientu atstāt nodaļu un nekad neatgriezties.
- B. Jūs izsauktu apsardzi, lai pie jums nosūta divus cilvēkus, kas aizvestu prom pacientu, un lūgtu ziņot par notikušo.
- C. Jūs lūgtu fizioterapeiti aizstāt kolēģi un veikt masāžu, tādā veidā nodrošinot mieru nodaļā.
- D. Lūgtu pacientu ierasties jūsu kabinetā, lai pārrunātu notikušo, un teiktu, ka viņa attieksme nav adekvāta un viņam ir jāievēro fizioterapijas nodaļas kārtība un ārstēšanas grafiks.

Bērns ar skoliozi saņem nepareizu informāciju un ārstēšanu

Jūsu paciente ir 12 gadus veca meitene pubertātes sākumposmā ar 55° grādu mugurkaula krūšu daļas skoliozi un acīmredzamu deformāciju. Vecāki šo problēmu atklāja pirms 5 gadiem, kad izliekums bija 25°. Viņi atteicās no mugurkaulu koriģējošās korsetes un devās pie FRM ārsta, kurš izrakstīja:

- Mežlēras vingrinājumus reizi nedēļā.
- Divu nedēļu intensīvos vingrošanas kursus ziemā un vasarā.
- Tomatis dzirdes stimulāciju, ko veic meitene un viņas vecāki.
- Psiholoģiskās konsultācijas meitenes vecākiem.

Vecāki arī pastāsta, ka iepriekšējais rehabilitologs vainojis viņus, sakot, ka meitas skoliozes cēlonis ir viņu savstarpējās nesaskaņas un tām sekojušī laulības šķiršana gadu iepriekš.

Atkārtotas rentgenogrammas liecināja par skoliozes progresēšanu, ko vecākiem paskaidroja kā “normālu”. Jūs apzināties, ka šajā brīdī, lai ko jūs darītu, meitenei mugurkaula dēļ problēmas būs līdz mūža galam.⁹

⁹ Autors: Stefano Negrini [*Stefano Negrini*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs vecāku priekšā vainotu kolēģi un ieteiktu viņiem vērsties pie jurista un uzsākt procedūru par nepareizu ārstēšanu.
- B. Jūs vecāku priekšā vainotu kolēģi, bet teiktu viņiem, ka, vērsoties pie jurista, viņi neko nepanāks.
- C. Jūs nekādā veidā nekomentētu iepriekšējo ārstēšanu. Pēc konsultācijas jūs sazinātos ar kolēģi un informētu viņu par vecāku teikto, kā arī brīdinātu viņu ar nolūku pasargāt citus pacientus.
- D. Jūs nekādā veidā nekomentētu iepriekšējo ārstēšanu. Jūs nedarītu neko attiecībā uz savu kolēģi, jo domājat, ka tā būtu laika izšķiešana, kas beigtos bez rezultāta.

Vai jūs uzņemtu pacientu ar hroniskām sāpēm muguras lejasdaļā rehabilitācijai stacionārā?

Jūs esat rehabilitologs un jums ir jāpieņem lēmums par uzņemšanu FRM centrā. Jūs saņemat šādu pieprasījumu: 54 gadus vecs vīrietis, kurš iepriekš strādājis celtniecībā, bet jau 3 gadus šādus darbus vairs neveic. Viņam jau 10 gadus ir sāpes muguras lejasdaļā.¹⁰

¹⁰ Autors: Žans Peizāns [*Jean Paysant*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs viņu neuzņemtu, jo viņš neatbilst zinātniskajām vadlīnijām.
- B. Jūs viņu neuzņemtu, jo viņam nav iespēju atgriezties darbā.
- C. Jūs viņu uzņemtu, jo ir pieejama vieta un tas neradīs nekādu kaitējumu.
- D. Jūs viņu uzņemtu, jo varat viņu iesaistīt pētniecības projektā.

Kā jūs lemtu par pacienta ar hroniskām sāpēm muguras lejasdaļā uzņemšanu?

Jūs esat rehabilitologs un jums ir jāpieņem lēmums par pacienta uzņemšanu FRM centrā. Jūs saņemat šādu pieprasījumu: 54 gadus vecs vīrietis, kurš strādāja celtniecībā, bet jau 3 gadus ir bez darba. Viņam jau 10 gadus ir sāpes muguras lejasdaļā.

Jūs nolemjat neuzņemt šo pacientu.¹¹

¹¹ Autors: Žans Peizāns [*Jean Paysant*]

KĀDU PROCEDŪRU JŪS IEVĒROTU, LAI INFORMĒTU PACIENTU PAR SAVU LĒMUMU?

- A. Jūs informētu pacientu pēc iepazīšanās ar medicīnisko karti un uzņemšanas pieprasījumu.
- B. Jūs informētu pacientu, pamatojoties uz medicīnisko karti, funkcionālajiem testiem un aptaujām.
- C. Jūs organizētu medicīnisko konsultāciju un informētu pacientu.
- D. Jūs informētu pacientu pēc B un C darbībām.

Kā informēt pacientu par lēmumu neuzņemt viņu rehabilitācijai?

Jūs esat rehabilitologs un jums ir jāpieņem lēmums par pacienta uzņemšanu FRM centrā. Jūs saņemat šādu pieprasījumu: 54 gadus vecs vīrietis, kurš strādājis par mūrnieku, bet pēdējos 3 gadus nestrādā. Viņam jau 10 gadus ir sāpes muguras lejasdaļā.

Šis patients netiek uzņemts. Kā jūs informētu pacientu?¹²

¹² Autors: Žans Peizāns [*Jean Paysant*]

KĀ JŪS INFORMĒTU PACIENTU?

- A. Jūs neinformētu pacientu (viņš sapratīs vai piezvanīs vēlreiz).
- B. Jūs nosūtītu standarta vēstuli.
- C. Jūs nosūtītu personalizētu vēstuli.
- D. Jūs nosūtītu personalizētu vēstuli un ierosinātu alternatīvu terapeitisku risinājumu.

Būtiskas negaidītas atšķirības starp īstermiņa un ilgtermiņa ietekmi nejaušinātā kontrolētā pētījumā

Jūs esat doktorantūras students un esat sava pētījuma trešajā gadā. Jūsu pētījuma tēma ir ar ārstēšanu saistīta saslimstība pēc krūts vēža ārstēšanas un šīs agrīnās un vēlīnās saslimstības atšķirības starp sargmezglu biopsijas grupu un paduses limfmezglu izņemšanas grupu. Pēdējo 2 gadu laikā jūsu pētījumā tika iekļauti 210 pacienti, kurus jūs novērtējāt pirms operācijas un pēc operācijas līdz 2 gadiem pēc procedūras. Jūs ļoti lepojaties ar to, ka publicējāt savus pirmos rezultātus (pirms procedūras un 6 nedēļas pēc procedūras) žurnālā *Cancer*. Starp grupām nebija būtisku atšķirību, kas bija negaidīti, bet jūs to ļoti labi paskaidrojāt. Tagad jūs esat aizņemts ar analīzi novērtējumam 1 gadu pēc operācijas. Analizējot rezultātus novērtējumiem 1 gadu pēc operācijas, redzamas ļoti būtiskas atšķirības starp abām grupām. Tas bija sagaidāms, bet tad tam vajadzēja parādīties arī agrīnajos novērtējumos.¹³

¹³ Autors: Hans Rītmans [*Hans Rietman*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs būtu pārliecināts, ka esat ļoti precīzi ievadījis savus datus.
- B. Jūs būtu pārsteigts, bet domātu — visam savs laiks. Tagad jūs esat aizņemts ar 1 gada rezultātu analīzi, tādēļ iepriekšējos rezultātus nepārskatīsiet.
- C. Jūs būtu pārsteigts, jo arī agrīnā pēcoperācijas posmā varēja sagaidīt ar ārstēšanu saistītu saslimšanu. Jūs pārskatītu savus agrīnā novērtējuma rezultātus, bet pēc pirmās pārskatīšanas kļūdas neieraudzītu.
- D. Jūs būtu pārsteigts un ļoti rūpīgi pārskatītu iepriekšējā pētījuma rezultātus.

Pēc publicēšanas statistikā atklāta kļūda (iepriekšējās dilemmas turpinājums)

Statistiķis konstatē nelielu kļūdu SPSS datu analīzē, kas izskaidro (negaidītās) nenozīmīgās atšķirības agrīnajā posmā. Tāpēc žurnālā *Cancer* publicētie rezultāti ir nepareizi.¹⁴

¹⁴ Autors: Hans Rītmans [*Hans Rietman*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs neko nedarītu, jo dati jau ir publicēti. Jūs neinformētu savus vadītājus, jo viņi ļoti lepojas ar publikāciju žurnālā *Cancer*.
- B. Jūs neko nedarītu, jo kāds no jūsu vadītājiem jums tā ir pateicis. Pretējā gadījumā viņa reputācijai un uzticamībai tiks nodarīts kaitējums.
- C. Jūs apdomātu raksta atsaukšanu no žurnāla *Cancer*.
- D. Jūs sazinātos ar žurnāla *Cancer* redakciju un paskaidrotu savu kļūdu, riskējot, ka viņi atsauks jūsu publicēto rakstu.

Paciente ar galvas smadzeņu toksoplazmozi

Jūsu rehabilitācijas centrā tiek uzņemta paciente no jaunattīstības valsts ar HIV izraisītu smadzeņu toksoplazmozi un ar to saistītu invaliditāti. Viņai nav tiesību uz veselības vai sociālo aprūpi, viņa nevar strādāt un ir kļuvusi par bezpajumtnieci. Slimnīcas vadība nolemj, ka viņa ir repatriējama uz savu izcelsmes valsti, un ir gatavi apmaksāt lidojumu un ātrās palīdzības transportu uz lidostu. Viņa ir sazinājusies ar savu ģimeni, lai paziņotu, ka viņa atgriežas mājās. Jūs zināt, ka izcelsmes valstī viņa nesaņems HIV ārstēšanu un nomirs.¹⁵

¹⁵ Autors: Diāna Pleiforda [*Diane Playford*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs organizētu izrakstīšanu un transportēšanu uz lidostu — jūsu valstī viņai nav tiesību uz veselības vai sociālo aprūpi.
- B. Jūs sazinātos ar labdarības organizāciju un nodrošinātu, ka viņa var doties mājās ar visu viņai nepieciešamo aprīkojumu un medikamentiem 3 mēnešiem.
- C. Jūs tam nepiekrītu un paturētu viņu savā rehabilitācijas centrā.
- D. Jūs organizētu izrakstīšanu, bet pārliecinātos, ka slimnīcas vadība piefiksē jūsu iebildumus.

Marihuānas lietošana medicīniskos nolūkos

Jūsu rehabilitācijas nodaļā tiek uzņemts MS patients, kurš stāsta, ka labākam miegam regulāri lieto marihuānu. Viņš vēlas turpināt lietot marihuānu, kamēr atrodas stacionārā.¹⁶

¹⁶ Autors: Diāna Pleiforda [*Diane Playford*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs teiktu nē — tas ir nelikumīgi (ja tā ir!), un, ja jūs pieķersiet viņu lietojam marihuānu, viņš tiks nosūtīts mājās.
- B. Jūs pievērtu acis un ļautu viņam smēķēt uz ugunsdzēsības kāpnēm vai dārzā.
- C. Jūs neļautu to darīt slimnīcas teritorijā, bet ļautu viņam katru vakaru doties ārā — viņa darbības ārpus slimnīcas ir viņa paša darīšana.
- D. Jūs informētu slimnīcas vadību un atstātu lēmumu viņu ziņā.

Pacients jūtas diskriminēts, jo viņu aprūpē ārsts, kurš strādā uz pusslodzi

Jūs esat stacionārā rehabilitācijas centra vadītājs, un viens no centra ārstiem strādā 4 stundas dienā, kamēr pārējie ārsti strādā pilnu slodzi. Viens no pacientiem sūdzas, ka jūtas diskriminēts, jo viņu aprūpē ārsts, kurš strādā uz pusslodzi.¹⁷

¹⁷ Autors: Saša Moslavaks [*Sasa Moslavac*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs pārliecinātu pacientu, ka viņš jebkurā gadījumā saņems pienācīgu aprūpi.
- B. Jūs norīkotu pacientu pie kāda no ārstiem, kurš strādā uz pilnu slodzi.
- C. Jūs informētu slimnīcas vadību, valsts licencēšanas iestādes, veselības aprūpes iestādes un pacientu organizācijas par radušos situāciju, pieņemot, ka varat zaudēt ārstu, kurš strādā uz pusslodzi, radot vēl lielāku slodzi atlikušajiem ārstiem.
- D. Jūs atkāptos no galvenā ārsta amata, lai izvairītos no medicīniski juridiskām sankcijām.

Pacients pieprasa abpusēju kāju amputāciju zem ceļa locītavas

Jūsu pacients ir 32 gadus vecs kara veterāns, kas pirms 12 mēnešiem sprādziena laikā guvis traumas. Tika ievainotas abas apakšējās ekstremitātes. Pēc intensīvas rehabilitācijas gada garumā viņš nēsā ortopēdiskos apavus un dodas pastaigās ārpus mājas. Pacients regulāri izjūt sāpes pēdās. Rehabilitācijas laikā viņš spēlēja ratiņbasketbolu, un viņam tas labi padevās. Tagad viņš pieprasa abu kāju amputāciju zem ceļa locītavas, lai drīkstētu piedalīties valsts mēroga sacensībās un paraolimpiskajās spēlēs.¹⁸

¹⁸ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀDA BŪTU JŪSU ATBILDE?

- A. Jūs atteiktos nosūtīt pacientu pie ķirurga.
- B. Jūs nosūtītu pacientu pie ķirurga, ļaujot viņam pieņemt gala lēmumu.
- C. Jūs izskaidrotu pacientam ar operāciju saistītos riskus un censtos pārliecināt neveikt amputāciju.
- D. Jūs nosūtītu pacientu pie ķirurga un pieprasītu veikt amputāciju.

Starp darbinieku un rezidentu pastāv romantiskas attiecības

Jūs esat FRM nodaļas vadītājs.

Pirms došanās mājās jūs nejauši pamanāt, ka viens no darbiniekiem skūpstās ar rezidentu.¹⁹

¹⁹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs nekavējoties uzrunātu abus un pieprasītu paskaidrojumu.
- B. Jūs nogaidītu līdz nākamajam rītam, uzaicinātu abus uz sarunu un lūgtu paskaidrojumus.
- C. Jūs nogaidītu līdz nākamajam rītam, uzaicinātu darbinieku uz sarunu un pieprasītu izbeigt romantiskās attiecības.
- D. Nākamajā rītā abus atlaistu.

Leikocītu skaits norāda uz nopietnu saslimšanu

Promocijas darba ietvaros jūs esat ievācis asins paraugus no veselīgu cilvēku kontrolgrupas. Viens no paraugiem uzrāda patoloģisku leikocītu skaitu, norādot uz iespējamu nopietnu saslimšanu.²⁰

²⁰ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs neinformētu parauga devēju.
- B. Jūs lūgtu savam darba vadītājam informēt parauga devēju par patoloģiskajiem analīžu rezultātiem.
- C. Jūs informētu parauga devēju par patoloģiskajiem analīžu rezultātiem.
- D. Jūs ieteiktu parauga devējam sazināties ar ģimenes ārstu.

Ramadāns pārklājas ar rehabilitācijas programmu

Jūs uzņemat pacientu 12 nedēļu garā kardiorehabilitācijas programmā.

Pacients jūs informē, ka ramadāna dēļ no 4. līdz 8. nedēļai nepiedalīsies nodarbībās.²¹

²¹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs informētu pacientu, ka pārtraukuma gadījumā rehabilitācija nebūs efektīva, un atteiktu viņam dalību programmā.
- B. Jūs pieņemtu rehabilitācijas pārtraukumu.
- C. Jūs sazinātos ar imamu un lūgtu viņu pārliecināt pacientu turpināt rehabilitāciju arī ramadāna laikā.
- D. Jūs aicinātu pacientu atkārtoti pieteikties programmā pēc ramadāna.

Pacients, kas staigā vienīgi mājas apstākļos, pieprasa dārgu ceļa locītavas protēzi

Jūsu 54 gadus vecais pacients ar diabēta izraisītu amputāciju augšstilba līmenī pieprasa izrakstīt datorizētu ceļa locītavas protēzi, kas maksā 20 000 EUR. Viņš staigā tikai mājas apstākļos. Lielākiem attālumiem viņš izmanto ratiņkrēslu.²²

²² Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs lūgtu veselības apdrošinātāja atļauju izrakstīt protēzi. Visdrīzāk viņi atteiktu.
- B. Jūs teiktu pacientam, ka, jūsuprāt, ceļa locītavas protēze nesekmētu labāku staigāšanu. Jūs noraidītu viņa lūgumu.
- C. Jūs lūgtu tehnisko ortopēdu izgatavot pagaidu ceļa locītavas protēzi, lai pārliecinātu pacientu, ka dārga ceļa locītavas protēze nav laba ideja.
- D. Jūs teiktu pacientam, ka ceļa locītavas protēze neuzlabotu staigāšanu, bet gadījumā, ja viņš turpinātu uzstāt, izrakstītu to.

Pacients, kas staigā vienīgi mājas apstākļos, pieprasa dārgu ceļa locītavas protēzi (2)

Jūsu 54 gadus vecais pacients ar traumas izraisītu amputāciju augšstilba līmenī pieprasa izrakstīt datorizētu ceļa locītavas protēzi, kas maksā 20 000 EUR. Viņš staigā tikai mājas apstākļos. Lielākiem attālumiem viņš izmanto ratiņkrēslu. Amputācijas cēlonis bija nelaimes gadījums, ko izraisīja iereibis kravas auto vadītājs. Visus ar amputāciju saistītos izdevumus sedz autovadītāja apdrošināšana.²³

²³ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs bez liekām diskusijām pasūtītu ceļa locītavas protēzi.
- B. Jūs teiktu pacientam, ka, jūsuprāt, ceļa locītavas protēze nesekmētu labāku staigāšanu. Jūs noraidītu viņa lūgumu.
- C. Jūs lūgtu tehnisko ortopēdu izgatavot pagaidu ceļa locītavas protēzi, lai pārliecinātu pacientu, ka dārga ceļa locītavas protēze nav laba ideja.
- D. Jūs teiktu pacientam, ka ceļa locītavas protēze neuzlabotu staigāšanu, bet gadījumā, ja viņš turpinātu uzstāt, izrakstītu to.

Lai paātrinātu uzņemšanu nodaļā, tiek piedāvāti ziedi

Jūs strādājat slimnīcā un esat atbildīgs par insulta pacientu izrakstīšanu.

Jūsu pacients ar akūtu insultu tiks pārvests uz rehabilitāciju stacionārā. Viņš dēls uzstāj uz izrakstīšanu pirms nedēļas nogales un apsola ziedus jums un jūsu sekretārei, ja pārvešana tiks noorganizēta laikus. Jūs paskaidrojat dēlam, ka ievērosiet noteikto procedūru un šo lietu risināsiet tāpat kā jebkuru citu.

Beigu beigās pacientes pārvešana notiek piektdien. Pirmdienas rītā uz biroju saņemat divus milzīgus ziedu pušķus.²⁴

²⁴ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs pieņemtū dāvanu un dienas beigās ziedus aiznestu mājās.
- B. Jūs atdotu ziedus sekretārei, lai viņa tos uzliek uz galda uzgaidāmajā telpā.
- C. Jūs lūgtu ziedu salonam paņemt ziedus atpakaļ.
- D. Jūs piezvanītu pacientes dēlam un teiktu, ka viņa mātes izrakstīšana tika veikta atbilstoši procedūrām un ziedi to nekādā veidā neietekmēja. Jūs tik un tā pieņemtū ziedus.

Botulīna toksīns paraolimpietei

Jūsu paciente ir 24 gadus veca sieviete ar hemiplēģisku CT, LMFKS I. Pirms piedalīšanās paraolimpiskajās spēlēs viņa lūdz injicēt kājā botulīna toksīnu A. Kvalifikācijas sacensības jau ir notikušas.²⁵

²⁵ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs atteiktu spasticitātes ārstēšanu.
- B. Jūs ieplānotu veikt pacientes pieprasīto procedūru.
- C. Jūs lūgtu atļauju kvalifikācijas sacensību organizatoriem.
- D. Jūs ziņotu par viņu dopinga kontroles iestādei.

Botulīna toksīns futbolistei-amatierei ar CT

Jūsu 25 gadus vecajai CT pacientei ir spastiska hemiparēze. Viņa ir neatkarīga savās ikdienas aktivitātēs un klasificēta kā LMFKS I. Viņa spēlē CT futbolu amatieru līmenī. Viņa pieprasa botulīna toksīna A injekcijas, lai mazinātu gūžas locītavas addukciju un *equinovarus* spasticitāti.²⁶

²⁶ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs ieplānotu ārstēšanu ar botulīna toksīnu.
- B. Pirms procedūras ieplānošanas jūs pieprasītu rakstisku piekrišanu no CT futbola asociācijas.
- C. Jūs atteiktos veikt procedūru, jo tās mērķis nav “medicīnisks”.
- D. Jūs atteiktos veikt procedūru, jo, jūsuprāt, spasticitātes mazināšana ir negodīga un pielīdzināma dopingam.

Pētniecisko darbu līdzautorība

Jūs esat FRM rezidents. Kāds cits nodaļas rezidents jums izsaka šādu piedāvājumu: “Ja es tevi norādīšu kā savas jaunākās publikācijas līdzautoru, tev jānorāda mani kā līdzautoru savā darbā”. Jūs abi veicat pētījumus par līdzīgiem tematiem.²⁷

²⁷ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs ļautu viņam būt par savas publikācijas līdzautoru, bet nevēlētos būt viņa publikācijas līdzautors.
- B. Jūs pieņemtu piedāvājumu ar noteikumu, ka abi kritiski izlasītu viens otra pētījumus.
- C. Jūs lūgtu padomu savam darba vadītājam, kas ir arī otra rezidenta darba vadītājs.
- D. Jūs noraidītu piedāvājumu un ziņotu par neētisku rīcību nodaļas vadītājam.

Pētniecisko darbu līdzautorība (2)

Jūs esat darba vadītājs diviem rezidenti, kas strādā pie vienas pētījuma tēmas. Viens no viņiem ir izteicis priekšlikumu otram — katrs savās individuālajās publikācijās varētu otru norādīt kā līdzautoru. Otrs rezidents informē jūs par šo situāciju.²⁸

²⁸ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs atļautu līdzautorību ar nosacījumu, ka abi kritiski izlasīs otra konceptuālos rakstus.
- B. Jūs ziņotu par šo gadījumu universitātes ētikas komitejai.
- C. Jūs teiktu abiem rezidenti, ka tā šķiet laba ideja un piekristu abpusējai līdzautorībai.
- D. Jūs izteiktu oficiālu aizrādījumu rezidentam, kas ierosināja šāda veida līdzautorību, un paziņotu abiem, ka to neatļaujat.

Pētījuma datu kopīgošana ar pieredzējušāko kolēģi

Savas rezidentūras laikā FRM nodaļā jūs esat cītīgi apkopojis lielu daudzumu pacientu datu. Jūsu pirmais zinātniskais raksts, kurā izmantoti šie dati, nupat ir pieņemts publicēšanai. Ar jums sazinās kāds pieredzējušāks kolēģis un lūdz dalīties ar datiem. Viņam ir svarīga loma jūsu turpmākās karjeras attīstībā.²⁹

²⁹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs sniegtu viņam datus.
- B. Jūs paskaidrotu, ka iedosit viņam datus, tiklīdz būs publicēts gala darbs, ko vēlaties uzrakstīt, izmantojot šos datus.
- C. Jūs teiktu savam kolēģim, ka nevēlaties sniegt viņam nekādas privilēģijas.
- D. Jūs atbildētu, ka esat gatavs sniegt viņam datus ar nosacījumu, ka visās publikācijās, kurās šie dati tiks izmantoti, tiksiet minēts kā līdzautors.

Ceļa locītavas artrīta ārstēšana ar neefektīvu fizikālo terapiju

Jūs pārņemat privātu ambulatoro FRM klīniku, kas pārsvarā paredzēta pacientiem ar muskuloskeletālās sistēmas bojājumiem. Izskatās, ka jūsu priekšgājējs lielu grupu vecāka gadagājuma pacientu, kuriem konstatēts ceļa locītavas osteoartrīts, ārstējis, izmantojot ultraīsviļņu terapiju, kas saskaņā ar Kohreina pārskatiem nav efektīva. Ārstēšanu kompensē veselības apdrošināšana.³⁰

³⁰ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs turpinātu UĪV terapiju.
- B. Jūs pārtrauktu UĪV terapiju.
- C. Jūs piedāvātu pacientiem turpināt UĪV terapiju ar nosacījumu, ka viņi par to maksā paši.
- D. Jūs sazinātos ar veselības apdrošināšanas uzņēmumiem un jautātu, vai drīkstat turpināt UĪV terapiju.

Dejotāja ratiņkrēslā bez medicīniskas diagnozes

Pie jums ierodas 35 gadus veka paciente. Viņa ir pusprofesionāla ratiņkrēslu deju instruktore. Viņa ir uzvarējusi vairākos valsts čempionātos. Pirms pielaišanas starptautiska līmeņa sacensībām viņai ir nepieciešams rakstisks apliecinājums par invaliditāti. Medicīniskā diagnoze viņai nav noteikta, taču viņa apgalvo, ka jūt muskuļu vājumu un nogurumu. Vispārējā veselības pārbaudē neatklāj muskuļu atrofiju, konstatē normālu muskuļu spēku un refleksus utt.³¹

³¹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs izsniegtu viņai apliecinājumu par invaliditāti, ņemot vērā, ka viņas “vieglā invaliditāte” nesniegs nekādas reālas priekšrocības ratiņkrēslu deju laikā.
- B. Jūs paskaidrotu viņai, ka nevarat izsniegt invaliditātes apliecinājumu, jo nevarat konstatēt objektīvas pazīmes vai simptomus.
- C. Jūs ieteiktu doties pie cita ārsta, kas, iespējams, būs gatavs viņai izsniegt vajadzīgo apliecinājumu.
- D. Jūs ziņotu par viņu "Nacionālajai ratiņkrēslu deju asociācijai", lai viņa tiktu izslēgta no sacensībām.

Kam pieder ceļa locītavas protēzes reģistrētie darbības dati?

Jūsu pacientam, kam traumas dēļ veikta amputācija augšstilba līmenī, tiks ievietota līzingā iegādāta protēze ar jaunākajām tehniskajām iespējām, tostarp datu reģistratoru, kas fiksē visus periodus un kopējo sēdēšanas, stāvēšanas un staigāšanas laiku.

Pacientam, protēžu tehniķim, protēzes izplatītājam un jums ir strīds par "darbības datu" īpašumtiesībām.³²

³² Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KURŠ, JŪSUPRĀT, IR PROTĒZES DARBĪBAS DATU ĪPAŠNIEKS?

- A. Protēžu tehniķis. Dati viņam ir nepieciešami, lai plānotu tehnisko apkopi.
- B. Pacients. Dati par stāvēšanu un staigāšanu ir privāta informācija/informācija, uz kuras izmantošanu attiecas privātuma princips.
- C. Izplatītājs (piem., *Otto Bock*). Dati nepieciešami / tos izmanto, lai uzlabotu tehnoloģiju.
- D. Veselības apdrošināšanas uzņēmums. Viņi ir samaksājuši par protēzi, un viņiem ir tiesības pārbaudīt, kā tā tiek lietota.

Kolēģis mājās lieto marihuānu

Jūs esat rehabilitologs, un viens no kolēģiem jums kā konfidenciālu informāciju atklāj, ka viņš reizēm brīvajā laikā lieto ekstazī vai marihuānu.³³

³³ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs stingri ieteiktu viņam izbeigt šo paradumu.
- B. Jūs uzskatītu, ka narkotiku lietošana brīvajā laikā ir viņa paša atbildība.
- C. Jūs uzstātu uz to, lai viņš pārtrauc lietot narkotikas, pretējā gadījumā jūs ziņosiet (būsiet spiests ziņot) par viņu nodaļas/slimnīcas vadītājam.
- D. Jūs informētu nodaļas/slimnīcas vadību par narkotiku lietošanu.

Alkohola atkarība un lietošana darba laikā

Jūs esat rehabilitologs, un kāds no jūsu kolēģiem acīmredzami darba laikā lieto alkoholu. Jūs konfrontējat viņu, un viņš atzīst, ka ir alkoholiķis.³⁴

³⁴ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs stingri ieteiktu viņam meklēt profesionālu palīdzību.
- B. Jūs piedāvātu viņam palīdzēt atmest dzeršanu.
- C. Jūs ieteiktu meklēt profesionālu palīdzību, kā arī informētu viņu, – ja viņš nepārstās dzert, pēc trim mēnešiem ziņosiet nodaļas vadītājam.
- D. Jūs ziņotu nodaļas vadītājam par sava kolēģa alkohola problēmu.

Nodaļas vadītājs uzzina, ka darbinieks lieto kokaīnu

Jūs esat FRM nodaļas vadītājs, un šķiet, ka viens no jūsu darbiniekiem brīvajā laikā lieto kokaīnu.³⁵

³⁵ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs uzskatītu, ka kokaīna lietošana ir privāta lieta. Jūs nedarītu neko.
- B. Jūs ieteiktu savam darbiniekam meklēt profesionālu palīdzību.
- C. Jūs atstādinātu savu darbinieku uz 3 mēnešiem un liktu viņam meklēt profesionālu palīdzību.
- D. Jūs nekavējoties atlaistu savu darbinieku.

Pacienta ar sliktu funkcionālo prognozi uzņemšana nodaļā

Jūs esat rehabilitologs un esat atbildīgs par pacientu uzņemšanu stacionārās rehabilitācijas centrā. Uz akūto stacionāru tiek nosūtīts 60 gadus vecs patients ar II tipa cukura diabētu un nesen veiktu amputāciju augšstilba līmenī. Viņam ir tabakas un alkohola atkarība. Gaidīšanas laiks rindā uz uzņemšanu nodaļā ir 8 nedēļas.³⁶

³⁶ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs nekavējoties uzņemt šo pacientu nodaļā.
- B. Jūs iekļautu viņu gaidītāju sarakstā.
- C. Jūs atteiktos uzņemt šo pacientu nodaļā.
- D. Jūs ieteiktu pacientu pārvietot uz aprūpes namu.

Pacients jūs šantažē, lai iegūtu FES

Jūs esat rehabilitologs, un jūsu pacients, kam diagnosticēta “krītošā pēda” vieglā formā (mugurējās grupas saliecējmuskuļu spēks pēc MRC skalas ir 3), pieprasa izrakstīt funkcionālās elektrostimulācijas (FES) ierīci. Saskaņā ar vadlīnijām šī ierīce nav indicēta. Pacients paziņo, ka vērsīsies tiesā, ja jūs atteiksieties.³⁷

³⁷ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs vēlreiz izskaidrotu savus apsvērumus un atteiktos izrakstīt viņam ierīci.
- B. Jūs informētu veselības apdrošināšanas uzņēmumu par šo pacientu un ļautu lēmumu pieņemt viņiem.
- C. Jūs izrakstītu viņam FES ierīci.
- D. Jūs ieteiktu pacientam lūgt kādas citas klīnikas ārsta viedokli.

Romantiskas jūtas starp ārstu un pacientu

Jūs esat rehabilitologs, kas pašlaik nav attiecībās, un apmēram 8 nedēļas ārstējāt pacientu ar subakūtām sāpēm muguras lejasdaļā.

Jūs abi ļoti patikāt viens otram, bet bijāt vienisprātis, ka romantiskas attiecības starp ārstu un pacientu nav pieņemamas. Mēnesi pēc ārstēšanas beigām pacients sazinās ar jums un uzaicina vakariņās.³⁸

³⁸ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs nepieņemt uzaicinājumu uz randiņu no bijušā pacienta.
- B. Jūs atbildētu pacientam, ka vēlaties nogaidīt ar randiņu, līdz būs pagājuši 6 mēneši kopš ārstēšana ir pabeigta.
- C. Jūs pieņemt ielūgumu.

Komplikācija pēc fenola injekcijas

Jūs veicāt apakšstilba nerva blokādi, injicējot fenolu ceļa locītavas mugurpusē, 60 gadus vecam pacientam ar spastisku *equinovarus* deformāciju pēc insulta. Pēc nedēļas viņš zvina jums un sūdzas par spēcīgām sāpēm apakšstilbā.³⁹

³⁹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs viņam paskaidrotu, ka tās ir ierastas sekas šai procedūrai, un ieteiktu nākt uz vizīti, ja pēc 4 nedēļām sāpes joprojām būs jūtamas.
- B. Jūs ieteiktu viņam konsultēties ar savu ģimenes ārstu un lūgt izrakstīt pretsāpju zāles.
- C. Jūs aicinātu viņu uz vizīti un paskaidrotu, ka viņa sāpes ir bieži sastopama komplikācija.
- D. Jūs izrakstītu pretsāpju zāles un ieteiktu nākt uz vizīti pēc 4 nedēļām.

Lēmums par botulīna toksīna piegādātāju

Jūs esat FRM nodaļas vadītājs un kopā ar kolēģiem pieņemat lēmumu par uzņēmumu, kas piegādās botulīna toksīnu turpmākos 5 gadus. Ar jums sazinās viena šāda uzņēmuma pārstāvis, lai uzaicinātu jūs vadīt simpoziju par spasticitātes ārstēšanu. Jūsu honorārs būs 1500 EUR dienā.⁴⁰

⁴⁰ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs pieņemtu uzaicinājumu.
- B. Jūs pieņemtu uzaicinājumu, bet vienotos, ka honorārs tiks pārskaitīts nodaļai.
- C. Jūs pieņemtu uzaicinājumu, bet atteiktos no honorāra.
- D. Jūs atteiktos no simpozija vadīšanas.

Pacientes dēls plāno teroristu uzbrukumu

Pie jums uz ikgadējo ortopēdisko apavu pārbaudi ierodas 50 gadu veca paciente no Ziemeļāfrikas. Apavus jūs viņai izrakstījāt diabēta čūlas riska dēļ. Viņai esot aizdomas, ka viņas dēls gatavojas teroristu pašnāvnieku uzbrukumam.⁴¹

⁴¹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs ziņotu policijai.
- B. Jūs anonīmi ziņotu policijai.
- C. Jūs ieteiktu viņai sazināties ar policiju.
- D. Jūs neko nedarītu.

Paciente ziņo par seksuālu vardarbību no vīra puses

Jūs apskatāt 30 gadus vecu pacientu ar hroniskām, mehāniskām sāpēm muguras lejasdaļā. Viņa lūdz jūs aprunāties ar vīru, kurš jau daudzus gadus seksuāli izmanto viņas 12 gadus veco meitu.⁴²

⁴² Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs aicinātu vīru uz savu kabinetu, lai uzklausītu viņa versiju.
- B. Jūs atteiktos runāt ar vīru, sakot, ka šāda veida problēmas nav jūsu kompetence.
- C. Jūs ziņotu par šo gadījumu iestādēm, kas nodarbojas ar vardarbību pret bērniem.
- D. Jūs ieteiktu viņai aizvest meitu pie pediatra.

Pacients ar sāpēm muguras lejasdaļā pieprasa operāciju

Jūs esat rehabilitologs 40 gadu vecam vīrietim ar hroniskām sāpēm muguras lejasdaļā un nelielām rentgenogrāfiskām spondiloartrīta pazīmēm. Viņš uzstāj uz nosūtījumu pie mugurkaula ķirurga, lai veiktu spondilodēzi. Jūs viņam skaidrojat, ka saskaņā ar vadlīnijām attiecībā uz sāpēm muguras lejasdaļā šī procedūra nav indicēta. Viņš turpina uzstāt, lai viņam dod nosūtījumu.⁴³

⁴³ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs atteiktos viņu nosūtīt pie mugurkaula ķirurga.
- B. Jūs nosūtītu viņu pie mugurkaula ķirurga.
- C. Jūs ieteiktu pajautāt vēl kāda cita rehabilitologa viedokli.
- D. Jūs apsolītu nosūtīt pie mugurkaula ķirurga ar nosacījumu, ka vispirms viņš izies multidisciplināru rehabilitācijas programmu.

Raksta recenzēšanas laikā radies interešu konflikts

Jūs esat konkrētas slimības farmaceitiskās ārstēšanas eksperts. Vairāki farmācijas uzņēmumi ir nolīguši jūs lasīt lekcijas kongresos un reklamēt viņu produktus.

Zinātniska žurnāla redaktors lūdz recenzēt darbu, kurā secināts, ka zāles, kurus esat daudzus gadus reklamējis, nav efektīvas.⁴⁴

⁴⁴ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs atbildētu, ka esat pārāk aizņemts, lai recenzētu šo rakstu.
- B. Jūs informētu redaktoru, ka jums ir interešu konflikts un tādēļ jūs atsakāties recenzēt šo darbu.
- C. Jūs informētu redaktoru, ka jums ir interešu konflikts un esat gatavs recenzēt rakstu. Jūs atstājat lēmumu redaktora ziņā.
- D. Jūs piekrītat uzaicinājumam un recenzējat rakstu, jo interešu konflikta nav.

Policija pieprasa informāciju par pacientu, pret kuru ir izvirzītas apsūdzības

Jūs esat FRM speciālists un ambulatorās klīnikas vadītājs.

Ar jums sazinās policijas darbinieks saistībā ar kādu no jūsu pacientiem. Viņš tiek turēts aizdomās vardarbīgas laupīšanas lietā, kurā divi cietušie tika smagi ievainoti. Tomēr viņš apgalvo, ka laupīšanas laikā atradās jūsu klīnikā.

Policija vēlas zināt, vai jūsu patients teica patiesību. Saskaņā ar jūsu administratīvo informāciju laupīšanas laikā viņš neatradās jūsu klīnikā.⁴⁵

⁴⁵ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs informētu policiju, ka laupīšanas laikā pacientam nebija vizīte.
- B. Jūs paziņotu policijai, ka jums nav atļauts sniegt šāda veida informāciju.
- C. Jūs sazinātos ar pacientu un teiktu, ka viņam ir jāmaina alibi.
- D. Jūs lūgtu lietvedi nosūtīt policijai vizīšu laiku saraksta kopiju anonīmā aploksnē.

Šķirtu vecāku domstarpības par bērna ārstēšanu

Jūs esat bērnu rehabilitācijas speciālists.

Jūsu paciente ir astoņus gadus veca meitene ar cerebrālo trieku un spastisku *equinovarus* deformāciju abās kājās. Viņas vecāki ir šķīrušies un abiem ir aizgādības tiesības.

Jūs uzskatāt, ka nakts šinas ir absolūti nepieciešamas *equinovarus* deformācijas mazināšanai.

Māte piekrīt, bet tēvs stingri iestājas pret šo ieteikumu pat pēc papildu paskaidrojumiem no jūsu puses.⁴⁶

⁴⁶ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs izrakstītu nakts šinas.
- B. Jūs atteiktos no plāna izrakstīt nakts šinas.
- C. Jūs ieteiktu vecākiem atrast citu ārstu, jo viņi neievēro jūsu norādījumus.
- D. Jūs ziņotu par šo situāciju bāriņtiesai un pieprasītu atņemt tēva aizgādības tiesības.

Pacients neierodas uz vizītēm

Jūs esat FRM speciālists, un jūsu pacients (54 gadus vecs vīrietis ar cukura diabētu un čūlām uz abām pēdām) ir nosūtīts saņemt ortopēdiskos apavus. Pēc pirmās konsultācijas viņš neieradās uz atkārtoto vizīti. Pēc pacienta teiktā iemesls bija: "Es to neierakstīju savā kalendārā", "Es ierakstīju nepareizu datumu" un "Taksometrs neatbrauca".⁴⁷

⁴⁷ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs zvanītu viņam un ieteiktu meklēt citu FRM speciālistu.
- B. Jūs vēlreiz skaidrotu, cik svarīga ir čūlu ārstēšana, un vienotos par jaunu vizīti.
- C. Jūs zvanītu ārstam, kurš nosūtīja pacientu, un teiktu, ka pirms nosūtīšanas pie jums viņam pacients jāpārliecina par ortopēdisko apavu nepieciešamību.
- D. Jūs teiktu pacientam, ka viņš ir laipni aicināts uz vēl vienu vizīti, bet tikai pēc tam, kad būs parakstījis vienošanos par to, ka viņš ieradīsies.

Pacients ar muguras smadzeņu bojājumu nomirst no plaušu embolijas

Jūs esat muguras smadzeņu bojājumu rehabilitācijas speciālists, un viena no jūsu pacientēm nesen nomira pēc plaušu trombozes.

Viņas vīrs pieprasa sievas medicīniskās kartes kopiju.⁴⁸

⁴⁸ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs nosūtītu medicīniskās kartes kopiju, kurā ir jūsu ieraksti.
- B. Jūs nosūtītu medicīniskās kartes kopiju, kurā ir pilni jūsu un citu iesaistīto speciālistu ieraksti.
- C. Jūs paziņotu vīram, ka kopiju varēsiet nosūtīt tikai tiesvedības gadījumā pēc jurista rakstiska pieprasījuma.
- D. Jūs atteiktos nosūtīt mirušās pacientes medicīniskās kartes kopiju.

Pacients atsakās ārstēties pie rezidenta

Jūs esat mācību slimnīcas ambulatorās nodaļas vadītājs. Viens no pacientiem atsakās no vizītes pie rezidenta. Pacients uzstāj, lai viņu apskata “īsts” ārsts.⁴⁹

⁴⁹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs nosūtītu pacientu uz parasto slimnīcu.
- B. Jūs ierosinātu jaunu vizīti pēc 3 nedēļām.
- C. Jūs pats pieņemtu pacientu.
- D. Jūs paskaidrotu, ka rezidenti ir īsti ārsti un viņu darbs mācību slimnīcās ir daļa no viņu apmācības procesa. Ja viņš nevēlas, lai viņu apskata rezidents, viņš var doties prom.

Vecāki meklē nedziedināma vēža ārstēšanas iespējas ASV

Jūs esat bērnu rehabilitācijas speciālists, un vienai no jūsu pacientēm smadzenēs ir neuroblastoma. Viņa ir 6 gadus veca, un visas ārstēšanas metodes bijušas neveiksmīgas. Paredzamā dzīvildze ir 9–12 mēneši. Viņas vecāki apsver iespēju doties uz ASV, lai ārstētos pie dr. B. un viņi jautā jūsu viedokli par šo plānu.

Jūs pārbaudāt informāciju par dr. B. un secināt, ka viņa ārstēšana nav efektīva, nav balstīta uz pierādījumiem, ir dārga un ar lielu komplikāciju risku.⁵⁰

⁵⁰ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs teiktu vecākiem, ka neesat onkoloģijas eksperts un ka nevarat viņiem sniegt padomu.
- B. Jūs teiktu viņiem, ka saskaņā ar jūsu rīcībā esošo informāciju dr. B. ir šarlatāns un došanās uz ASV ir laika un naudas izšķiešana.
- C. Jūs teiktu viņiem, ka vajadzētu izmantot katru iespēju, lai palīdzētu savam bērnam, kamēr vien ir cerība.
- D. Jūs ieteiktu jautāt onkologam un sekot viņa padomam.

Vecāki meklē nedziedināma vēža ārstēšanas iespējas ASV (2)

Vecāki, kuru sešgadīgajai meitai ir neārstējama neiroblastoma, ir jūsu tuvi draugi. Viņi ir izlēmuši doties pie dr. B. Hjūstonā, Teksasā un ar ģimenes, draugu, baznīcas, sporta kluba un citu labdarības organizāciju palīdzību ir savākuši 250 000 EUR. Lai savāktu atlikušos 50 000 EUR, viņi organizē ziedojumu vākšanas vakariņas un ir uzaicinājuši piedalīties arī jūs.⁵¹

⁵¹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs nopirktu 2 biļetes uz labdarības vakariņām, katru par 1000 EUR.
- B. Jūs vēlreiz pateiktu vecākiem, ka dr. B. nav uzticams un viņa ārstēšana ir neefektīva, un ka nevarat atbalstīt viņu plānus.
- C. Jūs nopirktu 2 biļetes, taču mēģinātu pārliecināt vecākus, lai viņi atsakās no šī bezcerīgā plāna un pieņem neizbēgamo.
- D. Jūs teiktu vecākiem, ka esat ārzemēs ārstu kongresā un tāpēc nevarēsiet piedalīties.

Pacients sūdzas par jūsu kolēģi

Jūs uz laiku aizstājat savu kolēģi ambulatoro pacientu konsultācijās. Jūsu pacients sūdzas par jūsu kolēģa komunikācijas prasmēm un nelaipno izturēšanos.⁵²

⁵² Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs uzskatītu, ka šī informācija ir konfidenciāla. Jūs nedarītu neko.
- B. Jūs teiktu pacientam, lai nākamreiz par savām sūdzībām informē kolēģi.
- C. Jūs informējat nodaļas vadītāju.
- D. Jūs ieteiktu pacientam iesniegt sūdzību slimnīcai.

Stjuarte lidojuma laikā lūdz medicīnisko palīdzību

Jūs esat starptautiska reisa pasažieris. Stjuarte lūdz medicīnisko palīdzību pasažierim.⁵³

⁵³ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs nedarītu neko, jo uzskatāt, ka neesat spējīgs tikt galā ar akūtu medicīnisku problēmu.
- B. Jūs nereaģētu uz pirmo paziņojumu, cerot, ka lidmašīnā ir vēl kāds ārsts.
- C. Jūs stādītos priekšā kā ārsts.
- D. Jūs stādītos priekšā kā FRM speciālists.

Izziņa slimības lapas izsniegšanai

Jūs esat FRM speciālists. Viens no jūsu pacientiem ir 45 gadus vecs bibliotekārs ar hroniskām sāpēm muguras lejasdaļā, un viņš ir ieradies uz konsultāciju pirmo reizi.

Viņš jums lūdz izsniegt viņam izziņu, ka medicīnisku iemeslu dēļ viņš tuvāko 6 nedēļu laikā nevar veikt savu darbu.⁵⁴

⁵⁴ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Izsniegtu izziņu, kā viņš lūdza.
- B. Jūs izsniegtu izziņu ar nosacījumu, ka viņš ievēros intensīvu, multidisciplināru ārstēšanu.
- C. Jūs nosūtītu viņu uz rentgenu un pateiktu, lai atnāk pie jums pēc nedēļas.
- D. Jūs atteiktos izsniegt izziņu par viņa darba spējām.

Pacienta ar īsu paredzamo mūža ilgumu uzņemšana

Jūs esat atbildīgs par pacientu uzņemšanu rehabilitācijai stacionārā. Jums tiek lūgts uzņemt 70 gadus vecu pacientu ar onkoloģisku muguras smadzeņu bojājumu. Pacienta paredzamais mūža ilgums ir 36 mēneši.⁵⁵

⁵⁵ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs atteiktos uzņemt pacientu.
- B. Jūs ieteiktu pacientu pārvietot uz aprūpes namu.
- C. Jūs ieteiktu pacientu nosūtīt uz mājām.
- D. Jūs uzņemtu pacientu rehabilitācijai stacionārā.

Finanšu direktors iesaistās pacientu uzņemšanā nodaļā

Jums ir pacients ar hroniskām, difūzām sāpēm. Viņš varētu pretendēt uz ambulatoro multidisciplināro programmu. Taču finanšu direktors uzstāj uz stacionāro programmu, jo 20 % slimnīcas gultu pašlaik ir brīvas.⁵⁶

⁵⁶ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs piedāvātu pacientam ambulatoro sāpju programmu.
- B. Jūs piedāvātu pacientam stacionāro programmu.
- C. Jūs piedāvātu abus variantus un ļautu pacientam izlemt.
- D. Jūs ziņotu vadītājam par finanšu direktora rīcību.

Vīramātes uzņemšana nodaļā

Jūs esat atbildīgs par pacientu uzņemšanu rehabilitācijai stacionārā. Jūs esat saņēmis pieprasījumu uzņemt 60 gadus vecu insulta pacientu. Saskaņā ar valsts vadlīnijām viņa ir jāievieto pansionātā. Paciente ir jūsu vīramāte un vīrs uzstāj, lai viņu uzņem rehabilitācijas centrā.⁵⁷

⁵⁷ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

F. Jūs atteiktos uzņemt pacienti.

G. Jūs pieņemtu pacienti uz trīs nedēļu ilgu diagnostikas periodu.

H. Jūs jautātu kolēģim, lai izlemj jūsu vietā.

I. Jūs pieņemtu pacienti.

Reliģisku iemeslu dēļ studentes lūdz atsevišķas telpas

Medicīnas studentu mācību programmā jūs 1. kursa studentiem pasniedzat anatomiju *in vivo*.

Četras studentes atsakās piedalīties seminārā, kurā studenti mazās, jauktās grupās praktizējas fizisko izmeklējumu veikšanā. Viņas uzstāj, ka reliģisku iemeslu dēļ vēlas atsevišķu mācību telpu studentēm un pasniedzējas sievietes.⁵⁸

⁵⁸ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs pieņemtu viņu reliģiskos argumentus un nodrošinātu atsevišķas telpas un pasniedzējas.
- B. Jūs atteiktos un rekomendētu viņām izvēlēties karjeru, kas nav saistīta ar medicīnu.
- C. Jūs piekāptos, bet samazinātu viņu anatomijas eksāmena rezultātu par 20 %.
- D. Jūs nolemtu pasniegt anatomiju atsevišķās (vīriešu, sieviešu) grupās visiem studentiem.

Kolēģis izraksta nepareizos medikamentus

Jūs aizvietoja kolēģi, kurš gripas dēļ ir uz slimības lapas. Vienam no viņa pacientiem ar fibromialģiju ir tikusi izrakstīta liela deva oksikontīna uz trim mēnešiem ar minimālu iedarbību.⁵⁹

⁵⁹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs ieteiktu pacientam, lai nākamajā vizītē apspriež medikamentus ar jūsu kolēģi.
- B. Jūs teiktu pacientam, lai pārtrauc šo medikamentu lietošanu.
- C. Jūs uzrakstītu e-pastu savam kolēģim un izteiktu savas bažas.
- D. Jūs uzrakstītu e-pastu savam kolēģim un stingri ieteiktu, lai pārstāj izrakstīt oksikontīnu.

Vai piedāvāsi darbu politiskam aktīvistam?

Jūs esat priekšsēdētājs komitejā, kura izvēlas jaunu FRM speciālistu.

Vislabākais kandidāts ir turku izcelsmes. Jūsu pilsētā ir liela turku kopiena.

Diemžēl jūsu kandidāta ģimenei ir saistība ar Gulena kustību.⁶⁰

⁶⁰ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs piedāvātu šo amatu turku kolēģim un ļautu viņam izlemt, vai pieņemt šo darbu vai nē.
- B. Jūs sarīkotu anonīmu balsošanu komitejā.
- C. Jūs informētu kandidātu, ka saistībā ar viņa/viņas politisko pārliecību sagaidāmas problēmas, tāpēc nevēlaties viņu pieņemt šajā amatā.
- D. Jūs viņam pateiktu, ka viņš nebija labākais kandidāts un kāds cits ieguva šo amatu.

Viedtālruņa neatļauta lietošana eksāmena laikā

Jūs uzraugāt Eiropas eksaminācijas komisijas eksāmenu savā valstī.

Viens no kandidātiem eksāmena laikā izmanto savu viedtālruni, kas ir pret eksāmena noteikumiem.⁶¹

⁶¹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs pateiktu kandidātam, lai pārstāj lietot telefonu.
- B. Jūs jautātu kandidātam, kāpēc viņš izmanto telefonu.
- C. Jūs lūgtu kandidātam atstāt telpu un ziņotu komisijai.
- D. Jūs iesniegtu ziņojumu komisijai.

Vīrs savai sievai pieprasa ārstu sievieti

Jūs esat FRM speciālists vīrietis un FRM nodaļas ambulatorā pieņemat pacienti ar fibromialģiju. Kopā ar viņu atnācis arī vīrs. Vīrs uzstāj, lai viņa sievu izmeklē ārsts sieviete.⁶²

⁶² Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs teiktu pacientei un viņas vīram, ka neesat ar mieru viņai nozīmēt ārstu sievieti.
- B. Jūs liktu vīram atstāt telpu un jautātu pacientei viņas viedokli.
- C. Jūs ieteiktu pārim doties uz citu rehabilitācijas centru.
- D. Jūs organizētu konsultāciju ar kādu no kolēģēm.

Kases pārvaldnieks fonda naudu tērē personīgām vajadzībām

Jūs esat labdarības fonda valdes priekšsēdētājs.

Jūs nejauši atklājat, ka jūsu kases pārvaldnieks daudzus gadus ir izmantojis fonda kredītkarti personīgiem pirkumiem. Tomēr viņš norāda, ka mēneša beigās vienmēr ir atmaksājis precīzu summu. Viņš nesaskata problēmu savā rīcībā.⁶³

⁶³ Autors: Ahāta Sluitera [*Agaath Sluijter*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs ziņotu vadībai par sava kases pārvaldnieka finanšu krāpniecību.
- B. Jūs atbrīvotu viņu no kases pārvaldnieka amata.
- C. Jūs uzstātu, lai viņš nekad vairs neizmanto fonda naudu personīgiem mērķiem.
- D. Jūs pieņemtu viņa paskaidrojumu un ļautu viņam izmantot fonda naudu, ja vien viņš katru mēnesi atmaksā šo summu.

Kandidātiem, iespējams, ir bijusi piekļuve eksāmena jautājumiem

Jūs esat Eiropas FRM biedrības nacionālais vadītājs un esat atbildīgs par pareizu Eiropas eksāmena organizēšanu savā valstī.

Nejauši esat atstājis izdrukus ar 100 jautājumiem uz galda savā nodaļā vairākas dienas. Ir iespēja, ka kandidāti ir redzējuši jautājumus.⁶⁴

⁶⁴ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs ziņotu par situāciju biedrības valdes priekšsēdētājam.
- B. Jūs jautātu rezidentiem/kandidātiem, vai viņi ir redzējuši jautājumus.
- C. Jūs gaidītu eksāmena rezultātus un ziņotu par situāciju tikai tad, ja jūsu nodaļas kandidātu rezultāti būtu virs vidējā līmeņa.
- D. Jūs nedarītu neko.

Jūsu kolēģis un labs draugs ir nodarbojies ar plāgiātismu

Jūs esat FRM pētniecības departamenta vadošais darbinieks. Nesen jūsu kolēģa un jūsu kā līdzautora rakstīts pētnieciskais raksts ir pieņemts publicēšanai prestižā žurnālā. Izlasot rakstu, jūs atklājat, ka vairākas rindkopas ir nokopētas no citu pētniecības grupu rakstiem, nenorādot citāta autoru. Jūs ar kolēģi esat tuvi draugi.⁶⁵

⁶⁵ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs neko nedarītu.
- B. Jūs informētu žurnāla galveno redaktoru un pieprasītu, lai jūsu kā līdzautora vārds tiktu svītrots.
- C. Jūs konfrontētu kolēģi un žurnāla redakcijas informēšanu atstātu viņa ziņā.
- D. Jūs ziņotu par plaģiātu nodaļas vadītājam.

Iespējama krāpniecība Eiropas līmeņa eksaminācijas laikā

Jūs esat Eiropas FRM biedrības valdes loceklis un esat iesaistīts Eiropas līmeņa eksaminācijas komisijas organizēšanā.

Jūs esat novērojis, ka valstī A eksaminācijas rezultāti regulāri ir stipri labāki nekā vidēji Eiropā.⁶⁶

⁶⁶ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs nedarītu neko. Jūs pieņemtu, ka valstī A kandidāti ir labāk izglītoti un sagatavoti.
- B. Jūs nedarītu neko. Uzskatītu, ka ir neiespējami pierādīt krāpnieciskas darbības.
- C. Jūs pieprasītu dalībvalsts A nacionālajam vadītājam paskaidrot jūsu atklājumu.
- D. Jūs informētu Eiropas Biedrības prezidentu, ļaujot viņam izlemt, kā rīkoties.

Rezidente pirmo reizi ņem slimības lapu, jo viņas bērns ir saslimis

Jūs esat FRM rezidente un vientuļā māte divgadīgam bērnam. Agri no rīta jūs pamanāt, ka bērns ir saslimis un viņam ir drudzis. Jums ir ieplānotas ambulatorās konsultācijas ar 15 pacientiem, tostarp 5 jauniem pacientiem. Nav neviena, kas jūsu vietā varētu parūpēties par bērnu. Bērnudārzā nepieņem saslimušus bērnus.⁶⁷

⁶⁷ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs informētu savu vadītāju, ka paliksiet mājās.
- B. Jūs zvanītu profesionālai bērnu aprūpes organizācijai, lai tā nekavējoties nosūtītu aprūpētāju.
- C. Jūs secinātu, ka nav iespējams apvienot mātes pienākumu pildīšanu ar rezidentūru, un aizietu no darba.
- D. Jūs paliktu mājās un apsolītu savam vadītājam, ka šāda situācija vairs neatkārtosies.

Rezidente trešo reizi ņem slimības lapu, jo viņas bērns ir saslimis

Jūs esat FRM rezidentes prakses vadītājs; viņa ir vientuļā māte divgadīgam bērnam. Agri no rīta viņa piezvana jums un paziņo, ka viņas bērns ir saslimis un viņam ir drudzis. Viņai ir ieplānotas ambulatorās konsultācijas ar 15 pacientiem, tostarp 5 jauniem pacientiem. Nav neviena, kas viņas vietā varētu parūpēties par bērnu. Bērnudārzā nepieņem saslimušus bērnus. Šāda situācija ir jau trešo reizi divu mēnešu laikā.⁶⁸

⁶⁸ Autors: Henks Stams [Henk Stam]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs pieņemtu, ka bērni mēdz slimot un atceltu pieņemšanu.
- B. Jūs pavēstītu rezidentei, ka jums tas vairs nav pieņemami, un uzstātu, ka viņai jāatrod risinājums.
- C. Jūs ieteiktu rezidentei atrast citu darbu, kurā viņa var labāk apvienot darbu ar privāto dzīvi.
- D. Jūs atlaistu viņu par profesionālo nolaidību un kaitējumu pacientu interesēm.

Pretēji jūsu ieteikumam bērnam ir veikta operācija

Jūsu paciente ir 15 gadus veca meitene ar spastisku/diskinētisku cerebrālo trieku, klasificēta kā LMFKS IV. Viņas vecāki ir imigranti un ir aizveduši viņu uz dzimteni, lai veiktu operāciju, kas ļautu viņai staigāt. Jūs un citi kolēģi ir paskaidrojuši, ka šī operācija neuzlabos viņas mobilitāti/spēju staigāt. Pēc atgriešanās vecāki pieprasa intensīvu terapiju 5 reizes nedēļā, kā to noteicis ķirurgs.⁶⁹

⁶⁹ Autors: Roberts Pangalila [*Robert Pangalila*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs informētu viņus, ka operācija nebija jūsu ideja, un terapijas saņemšanai nosūtītu pacienti atpakaļ pie ķirurga ārzemēs.
- B. Jūs piedāvātu viņiem ierasto terapiju divas reizes nedēļā, vēlreiz atgādinot, ka operācija tika veikta pretēji jūsu ieteikumam.
- C. Jūs piedāvātu viņiem ierasto terapiju divas reizes nedēļā.
- D. Jūs nodrošinātu intensīvo terapiju, kā to noteicis ķirurgs.

Jums ir iepriekšējas zināšanas par pacientu, kuru jums jāizvērtē gala eksāmenā

FRM speciālistu apmācību beigās jūs piedalāties valsts eksāmenā un jums jāizvērtē un jāizmeklē pacients. Pēc aptuveni 15 minūtēm jūs saprotat, ka pirms dažām nedēļām esat piedalījies izglītojošā sanāksmē, kurā ticis apspriests šis pacients.⁷⁰

⁷⁰ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs nekavējoties pārtrauktu sesiju un informētu eksaminācijas komisiju.
- B. Jūs pabeigtu novērtēšanu un fizisko izmeklēšanu un informētu eksaminācijas komisiju.
- C. Jūs pabeigtu novērtēšanu un fizisko izmeklēšanu un tad izlemtu, vai jūsu zināšanas ir devušas kādas priekšrocības.
- D. Jūs neinformētu eksaminācijas komisiju.

Darba intervija sievietei, kurai iestājusies grūtniecība

Atlases komisija jūs ir uzaicinājusi uz darba interviju FRM speciālista amatam rehabilitācijas centrā. Jūs esat 12. grūtniecības nedēļā.⁷¹

⁷¹ Autors: Henks Stams [*Henk Stam*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs informētu atlases komisiju jau pašā intervijas sākumā.
- B. Jūs informētu atlases komisiju pēc intervijas.
- C. Jūs informētu atlases komisiju tikai tad, ja jums piedāvātu šo darbu.
- D. Jūs informētu atlases komisiju pēc līguma parakstīšanas.

Mūža beigu jautājumi no pacienta ar muguras smadzeņu bojājumu

Pacients, 24 gadus vecs vīrietis ar pilnīgu muguras smadzeņu bojājumu C5 līmenī, atkārtoti lūdz jums palīdzēt pārtraukt viņa dzīvi. Viņš jau bija lūdzis pārtraukt viņa dzīvi neilgi pēc uzņemšanas uz pirmo rehabilitāciju jūsu FRM nodaļā apmēram pirms pieciem mēnešiem. Jums ir bijušas vairākas sarunas ar viņu. Tobrīd viņš nolēma izmēģināt rehabilitācijas kursu. Tomēr, ņemot vērā viņa neviennozīmīgās domas par dzīves pārtraukšanu, viņa funkcionālie uzlabojumi ir sliktāki nekā gaidīts. Arī jūsu nodaļas psihologs ar viņu runāja katru nedēļu, un konsultējošais psihiatrs nav konstatējis psihiskas saslimšanas. Viņš turpina sūdzēties par nepanesamām sāpēm (ir izmēģinātas visas ārstēšanas iespējas) un perspektīvas zudumu, un tagad viņš ir pilnībā pārliecināts par savu vēlmi pārtraukt dzīvi. Viņš jums saka, ka, ja nesaņems palīdzību, viņš varētu meklēt palīdzību citur. Jūsu rehabilitācijas komanda darbā ar šo pacientu ir ieguldījusi daudz enerģijas, un tas jau vairākas nedēļas ir ļoti negatīvi ietekmējis komandas dinamiku.⁷²

⁷² Autors: Rutgers Ostertūns [*Rutger Osterthun*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs palīdzētu viņam uzsākt procedūru dzīves pārtraukšanai.
- B. Jūs ieteiktu viņam vērsties pie ģimenes ārsta.
- C. Jūs ieteiktu meklēt psiholoģisku palīdzību citur.
- D. Jūs nolemtu pārtraukt jebkādu terapiju (izņemot psiholoģisko) un organizētu uzņemšanu stacionārā programmā citviet.

Pacients ar muguras smadzeņu bojājumu plāno pašnāvību

Jūs esat FRM konsultants. Jūsu muguras smadzeņu bojājumu rehabilitācijas nodaļā ir ievietots 30 gadus vecs jurists ar skriemeļa lūzumu C4 līmenī pēc negadījuma izpletlēkšanas laikā. Viņam ir pilnīga tetraplēģija, un viņa sieva ir paziņojusi, ka vēlas šķirties.

Pacients jums saka, ka viņš plāno pašnāvību, un vēlas, lai jūs viņam palīdzētu.⁷³

⁷³ Autors: Kristiāns Borgs [*Kristian Borg*]

KĀ JŪS RĪKOTOS?

- A. Jūs atteiktos palīdzēt viņam plānot pašnāvību.
- B. Jūs aprunātos ar pacientu un paziņotu viņam, ka viņš tiks pārvietots uz ilgstošās aprūpes nodaļu, jo viņam nav rehabilitācijas potenciāla.
- C. Jūs aprunātos ar pacientu un pēc stāvokļa novērtēšanas uzsāktu antidepresantu terapiju.
- D. Jūs iedotu viņam eitanāzijas institūta adresi.

Fizikālās un rehabilitācijas medicīnas dilemmas ir uzdevumu grāmata.

Ārsti, rezidenti un studenti tiek aicināti apdomāt ētiskas, medicīniskas un zinātniskas dilemmas, kas bieži sastopamas ikdienas praksē.

Šo mācību līdzekli var izmantot izglītojošās sanāksmēs, lai veicinātu izpratni par dilemmām.

1. izdevums, 2018. gads